

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Минка Генчева Златева, пенсионер за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в професионалното направление 3.5. ОКИН –Медии и комуникации - Манипулации в комуникацията с дисертационен труд на тема „Манипулационни техники в езика на фотографията (Фотографски знаци и тяхното визуално въздействие при невербалната комуникация)”, представен от **Иван Александрович Захариев**, редовен докторант в катедра „Печат и книгоиздаване” на Факултета по журналистика и масова комуникация” с научен ръководител проф. д-р Венцеслав Бондиков

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Анализът и коментарът на манипулацията чрез езика на фотографията в дигиталната ера, във времето на фалшивите новини и на социалните медии поставят големи предизвикателства пред всеки изследовател. Най-напред, защото и в трите сфери: комуникация, фотография и манипулация е натрупан огромен обем от литература на многобройни езици, в която се проследяват тяхната история, възможности и експерименти. На второ място, защото интердисциплинарният характер на темата изисква разнообразни познания и опит в редица сфери като комуникация, фотография, кино, психология, социална психология, философия, езикознание, семиотика, социология и др. И не на последно място, защото тези теми са били предмет на изследователския интерес на редица авторитетни международни учени и на български автори.

Приятно ми е да отбележа, че докторантът Иван Захариев е имал куража и амбицията, както и практическия опит да се заеме с разработването на тази свръхактуална и сложна тема. Той представя дисертационен труд в обем от 330 страници, структуриран в увод, четири глави и заключение, включващ собствено емпирично изследване по темата и библиография от 206 източника, от които 183 на кирилица от български и руски автори и 23 на английски език. Илюстрирал е дисертацията си с 38 снимки, 12 графики и 5 таблици.

В **увода** са очертани основните елементи на изследването, формулирани са и четири хипотези, които авторът предстои да верифицира в процеса на своя анализ. При определянето на периода на изследване е посочен конкретно само периодът на провеждане на емпиричното изследване – от януари до декември 2019 г.

В **глава първа**, посветена на „Комуникацията – понятия, модели, теории”, докторантът показва много добро познаване на основните автори, анализирали този многофасетен феномен. Той правилно е отделил внимание на разграничението между понятията „комуникация” и „общуване”. В съответствие с избраната тема е сложил акцент върху визуалната и невербалната комуникация. Включил е проблемите, свързани

с развитието на фотографията, както и с многостранното ѝ приложение от създаването ѝ до днес. В дигиталната епоха на всеобща интернет свързаност, счита авторът, фотоапаратът разширява своята употреба като средство за общуване и става медия, средство за пренос на съобщения. А според Сюзън Зонтаг той се превръща и във „фантазно устройство” благодарение на „уловените преживявания” на милиони хора по света. Докторантът подчертава, че освободени от необходимостта да отпечатват фотографиите, в наши дни хората мигновено могат да споделят визуални съобщения с помощта на вградените в смартфоните сензори и дисплеи. Във финала на първа глава той коментира промените, настъпили в резултат на дигитализацията на фотокамерата, довели до нарастването на диалогичността във визуалните комуникации.

Във **втората глава** Иван Захариев навлиза в същината на избраната тема, а именно как фотографията се използва за целите на манипулацията в масовата комуникация. Той добросъвестно изяснява възгледите на редица изследователи като Барт, Бенямин, Вирилио, Еко и др. за понятието „манипулация” в масовата комуникация, за елементите на въздействието ѝ във фотографията. Докторантът е отделил внимание за оказване на манипулативно въздействие в този процес на ролята на субекта - фоторепортер, на неговите обекти, които могат и да се самопрезентират, а така също и на продуктите от неговата дейност, използвани в PR и рекламата. Иван Захариев предлага авторова таблица на четирите аспекта на визуалното съобщение при дезинформация, пропаганда, PR и реклама.

В **третата глава** докторантът дава отговор на въпросите какво и как снима фоторепортерът с цел манипулативно въздействие върху аудиторията на масмедииите. Благодарение на богатия си личен опит тук Иван Захариев образно казано плува в свои води, като анализира фотографските техники за психологическо въздействие във визуалната комуникация за постигане на манипулативни ефекти. Докторантът коментира професионално вещо проблемите за фотографския език, фокуса, фона, гледната точка, видовете обективи, светлината, цветовете, отсечките, както и кадрирането като основен механизъм за изграждането на манипулация във визуалното въздействие.

В **четвъртата глава** е включено авторовото емпирично изследване на жеста на прегръдката във фотографии на 12 европейски лидери. Като изхожда от националните им психологически традиции и въз основа на мнението на Толя Стоицова докторантът разделя лидерите на две групи. В група „Юг” той включва премиерите на Португалия, България, Унгария, Албания и Испания като представители на „по-топли европейски култури и жители на по-темпераментни държави”. Към група „Север” той причислява премиерите на Норвегия, Ирландия, Полша, Финландия, Литва и Франция. От изследваните 10307 ситуации избраната единица –

прегръдката - се проявява 1174 пъти или в 11,39 % от фотографиите. Резултатите за двете групи лидери са представени в таблици.

В заключението на дисертацията се обобщават резултатите от изпълнението на поставените задачи чрез проведеното изследване и са направени съответните изводи, потвърждаващи четирите хипотези на автора.

Езикът и стилът на Иван Захариев са професионално издържани. Цитирането е извършено според утвърдените изисквания за научен труд. Текстът на автореферата на докторанта съответства на текста на дисертацията.

II. Приноси на дисертационното изследване

Темата на дисертацията на Иван Захариев е новост в българското медиазнание, защото за първи път са анализирани манипулационните техники в езика на фотографията. Налице е обогатяване на критичния анализ в съществуващите досега български изследвания на фотографската теория и практика. Приносите и приносните моменти са формулирани в съответствие с резултатите от направеното изследване. Трите публикации на докторанта са свързани с темата на дисертационния му труд.

III. Бележки и препоръки

Дисертантът се е съобразил с критичните бележки в моята рецензия за вътрешната защита на труда му. С цел по-нататъшно усъвършенстване и прецизиране на текста на дисертацията и евентуалното му публикуване под формата на книга имам и следните конкретни критични бележки и препоръки:

1. Обособяването на емпиричното изследване като отделна четвърта глава е нецелесъобразно, защото тя е в обем само от 12 страници и нарушава баланса между главите.
2. Бих предложила на автора в първа глава да обърне по-специално внимание на най-новия етап в развитието на комуникативната революция чрез дигиталните медии като мобилни телефони, смартфони, планшети и други иновации от гледна точка на спецификата на фотографските изображения в тях.
3. Свидетели сме на все по-активното сливане на PR и рекламата (особено на продуктовата и модната реклама) с маркетинга. Поради това авторът би могъл да включи и този важен нов аспект на приложението на фотографски изображения с манипулативна цел във втората глава на дисертационния си труд.
4. Тъй като Иван Захариев осъществява емпиричното си изследване въз основа на снимки, публикувани във Фейсбук, това изисква той да отдели място за спецификата на визуалната комуникация в социалните медии, при които границата между общественото и личното пространство днес се свежда до един клик разстояние. А това води до постоянно нарастване на

значението на фотографията в политическия PR, политическия маркетинг и политическата реклама.

В процеса на подготовката на дисертацията са изпълнени изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научната степен „доктор” и са покрити нужните минимални национални изисквания. Докторантът е взел участие в международна научна конференция (2020), в научно-образователни семинари „Медии и комуникации” на ФЖМК и има 3 публикации в индексирани научни издания по темата на дисертацията.

В заключение като имам предвид сериозната и задълбочена работа на докторанта Иван Захариев по темата „Манипулационни техники в езика на фотографията (Фотографски знаци и тяхното визуално въздействие при невербалната комуникация)” и постигнатите положителни резултати предлагам на научното жури да му присъди образователната и научна степен „доктор”.

София, 22 декември 2022 г.

Член на научното жури :
.....Проф д-р Минка Златева
е